

Universitätsbibliothek Wuppertal

Avctores Latinae Lingvae In Vnvm redacti corpvs

Godefroy, Denis

[Genevae], 1585

Liber IIII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-85](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-85)

à Christianis, vt nec scripta esse videantur. sed nonnulli syderum pulchritudine & claritate pelli, in lapsus stellarum cæcatis mentibus corrueunt, ita vt per supputationes noxias, quæ *mathesis* dicitur, euentus rerum præscire conentur: quos non solum Christianæ religionis doctores, sed etiam gentiliū Plato, Aristoteles, atque alij rerum veritate commoti concorditer sententia damnauerunt, dicentes: Confusionem rerum potius de tali persuasione generari. Nam si genus humanum

ad varios actus nascendi necessitate premeretur, cur aut laudem mereatur boni, aut mali legum percipiant vltionem? Et quamuis ipsi non fuerint cœlesti sapientiæ dediti, veritatis tamen testimonio errores eorum merito perculerunt. Ordo autem iste septem secularium disciplinarum ideo à Philosophis vsque ad astra perductus est, scilicet vt animos seculari sapientiæ implicatos à terrenis rebus abduceret, & in superna contemplatione collocaret.

ISIDORI HISPANENSIS EPISCOPI ORIGINALIVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER IIII.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 De Medicina.	8 De morbis qui in superficie corporis & cutis videntur.
2 De nomine eius.	9 De medicinis & medicamentis.
3 Di inuentoribus eius.	10 De libris medicinalibus.
4 De tribus hæresibus medicorum.	11 De instrumentis medicorum.
5 De quatuor humoribus corporis.	12 De odoribus & unguentis.
6 De acutis morbis.	13 De initio Medicinae.
7 De chronicis morbis.	

DE MEDICINA. CAP. I.

MEDICINA est quæ corporis vel tuetur vel restaurat salutem: cuius materia versatur in morbis & vulneribus. Ad hanc itaque pertinent, non ea tantum quæ ars eorum exhibet, qui proprie Medici nominantur, sed etiam cibus & potus, regimen & regimē. Defensio denique omnis atque munitio qua sanum corpus nostrum aduersus externos ictus casusque seruatur.

De nomine eius. CAP. II.

Nomen autem *Medicina* à modo, id est, temperamento impositum aestimatur, vt non satis, sed paulatim adhibeatur. Nam in multo contristatur natura, mediocri autē gaudet, vnde & qui pigmenta & antidota satis vel assidue biberint, vexantur. Immoderatio enim omnis non salutem, sed periculum affert.

De inuentoribus Medicinae. CAP. III.

Medicinæ autem artis auctor ac reparator apud Græcos perhibetur *Apollo*.

Hanc filius eius *Aesculapius* laude vel opere ampliauit. Sed postquā fulminis ictu *Aesculapius* interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos penè quingentos vsque; ad tempus *Artaxerxis* regis *Persarum*. Tunc eam reuocauit ad lucem *Hippocrates* *Aesclepio* patre genitus in insula *Coo*.

De tribus hæresibus Medicorum.

CAP. IIII.

Itaque tres viri totidem hæreses inueniunt. Prima *methodica* inuenta est ab *Apoline*: quæ remedia sectatur & carmina. Secunda *Empirica*, id est, experientissima, inuenta est ab *Aesculapio*, quæ non indiciorum signis, sed solis constat experimentis. Tertia *Logica*, id est, *rationalis*, inuenta ab *Hippocrate*. Iste enim discussis ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitibus, artis curam rationabiliter persequutus est. *Empirici* ergo experientiam solam sectantur: *Logici* experientiam rationem adiungunt: *Methodici* nec elementorum rationem obseruant, nec tempora, nec ætates, nec causas, sed solas morborum substantias.

De quatuor humoribus.

CAP. V.

Sanitas est integritas corporis, & temperantia natura ex calido & humido, quod est sanguis. vnde & sanitas dicta est, quasi sanguinis status. Morbi generali vocabulo omnes passionis corporis continentur, quod inde veteres morbum nominauerunt: vt ipsa appellacione, mortis vim, quae ex ea nascitur demoustrant. Inter sanitatem autem & morbum media est curatio, quae nisi morbo congruar, non producit ad sanitatem. Morbi enim omnes ex quatuor nascuntur humoribus, id est, ex sanguine & felle, melancholia & phlegmate. Ex ipsis enim reguntur sani, ex ipsis laeduntur infirmi. Dum enim amplius extra cursum naturae creuerint, aegritudines faciunt. Sicut enim quatuor elementa, sic & quatuor humores, & vnusquisq; humor suum elementum imitatur. Sanguis aerem, cholera ignem, melancholia terram, phlegma aquam. Et sunt quatuor humores, sicut quatuor elementa, quae conseruant corpora nostra. Sanguis ex Graeca etymologia vocabulum sumpsit, quod ex eo corpus vegetetur & sustentetur & viuat. Cholerae Graeci vocauerunt, quod vnus diei spacio terminetur: vnde & cholera, id est fellicula nominata est, hoc est, fellis effusio. Graeci enim fel *χολή* dicunt. Melancholia dicta, eo quod ex nigri sanguinis faece admixta sit abundantia fellis. Graeci enim *μύκων* nigrum vocant, fel autem *χολή* appellant. Sanguis Latine vocatus quod sit suauis. vnde & homines quibus dominatur sanguis, dulces ac blandi sunt. Phlegma autem dixerunt quod sit frigida. Ex his quatuor humoribus reguntur sanis: ex his laeduntur infirmi. Dum enim amplius extra cursum naturae creuerint, aegritudines faciunt. Ex sanguine autem & felle acuta passiones nascuntur, quas Graeci *εξεία* vocant. Ex phlegmate vero & melancholia veteres causas procedunt, quas Graeci *χρόνια* dicunt.

De acutis morbis. CAP. VI.

Octia est acutus morbus, qui ante cito transit, aut celerius interficat, vt pleuritis, phrenesis, &c. enim acutum apud Graecos & velocem significat. *Χρόνια* est prolixus corporis morbus, qui multis temporibus remoratur, vt podagra, phthisis, &c. enim apud Graecos tempus dicitur. Quaedam autem passiones ex propriis causis nomen acceperunt. Febris a feruore dicta est, est enim abundantia caloris. *Οπίσθησις* appellata siue ab impedimento mentis: quia Graeci mentem *οπίσθησις* vocant, seu quod dentibus infrendant. Nam *σφένδαμνος* est dentes concurere. Est autem perturbatio cum exagi-

tatione & dementia ex cholericis vi effecta. *Cardiace* vocabulum a corde sumpsit, dum ex aliquo timore aut dolore afficitur. Cor enim Graeci *καρδιά* vocant. Est enim cordis passio cum formidabili metu. *Lethargus* a somno vocata. Est enim oppressio cerebri cum obliuione & somno iugis, velut stertentis. *Symanche* a continentia spiritus & praefocatione dicta. Graeci enim *συμάνχη* continere dicunt. Qui enim hoc vitio laborant, dolore faucium praefocantur. *Phlegmone* est feruor stomachi cum extensione & dolore, siue *φλεγμονή* est inquietudo cum rubore & dolore & extensione, & duricia & vastitate. Quae cum ceperit fieri, inquietudo & febris consequitur. Vnde & dicta est *φλεγμονή* *πύθω* *πύθω*. Sic enim legitur, & inde nomen accepit. *Pleuritis* est dolor lateris acutus cum febre & sputo sanguinolento. Latus enim Graeci *πλευρά* dicitur: vnde & pleuritis passio nomen accepit. *Peripneumonia* est pulmonis vitium cum dolore vehementi & suspirio. Graeci enim pulmonem *πνεύμων* vocant, inde & aegritudo dicta est. *Apoplexia* est subita effusio sanguinis, qua suffocati intereunt. Dicta autem apoplexia, quod ex letali percussu repentinus casus fiat. Graeci enim percussorem *ἀπὸ πύθω* vocant. *Spasmus* Latine contractio subita partium aut neruorum cum dolore vehementi. Quam passionem a corde nominatam dixerunt: quia in nobis principatum vigoris habet. Fit autem duobus modis: aut ex repletionem, aut ex inanitionem. *Tetanus* maior est contractio neruorum a ceruice ad dorsum. *Telum* lateris dolor est, dictum est autem ita a medicis, quod dolore corpus transuerberet, quasi gladius. *Ileos* dolor intestinorum. Vnde & *ίλια* dicta sunt. Graeci enim *ίλιον* oboluere dicitur, quod se intestina praeter dolore inuoluant. Hi & torminosa dicuntur ab intestinorum tormento. *Idrogolia*, id est, aqua metus. Graeci enim *ἰδρὸς* aquam vocant: *εἶσος* timorem dicunt, vnde & Latini hunc morbum ob aquae metum *limphaticum* vocant. Fit autem vel ex canis rabidi morsu, aut ex aeris spuma in terram proiecta, quam si homo vel bestia tetigerit, aut dementia repletur, aut in rabiem vertitur. *Carbunculus* dicitur, quod in ortu suo rubens sit vt ignis: postea niger, vt carbo extinctus. *Pestilentia* est contagium, quod dum vnquam apprehenderit, celeriter ad plures transit. Gignitur autem ex corrupto aere, & in visceribus penetrando innititur. Haec etsi plerumque per aeras potestates fiat, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei omnino non fit. dicta autem *pestilentia* quasi pastilentia, quod veluti incendium depascit: Et toto descendit corpore pestis. Idem, & *contagium* a coniungendo: quia quem tetigerit, polluit.

polluit. Ipsa & *inguina* ab inguinum percussione. Eadem & *lues* à labe & luctu vocata, quæ tantopere acuta est, vt non habeat spacium temporis, quo aut vita speretur aut mors, sed repetitus languor simul cum morte venit.

De Chronicis morbis. CAP. VII.

Chronica est prolixus morbus, qui multis temporibus remoratur, vt podagra, phthisis, &c. enim apud Græcos tempus dicitur. *Cephalæa* ex capite vocabulum habet, capitis enim passio est. Græci enim caput *κεφαλή* vocant. *Scotoma* ab accidente nomen sumpsit, quod repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis. *Vertigo* autem est, quotiescunque ventus confurgit, & terrâ in circuitu mouet. Sic & in vertice hominis arteriæ & venæ ventositatem ex resoluta humectatione gignant, & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata est. *Epilepsia* vocabulum sumpsit, quod mentem apprehendens pariter etiam corpus possideat. Græci enim apprehensionem *ἐπιληψία* vocant. Fit autem ex melancholico humore quoties exuberauerit, & ad cerebrum aduersus fuerit. Hæc passio & *caduca* vocatur, eod quod cadens æger spacium patiat. Hos etiam vulgus *lunaticos* vocat, quod per hunc cursum comitetur eos insania daemonum. Eadem & *laruatio*: ipse est & morbus comitialis, id est, maior & diutinus, quo caduci tenentur. Cuius tanta vis est, vt homo vadens concidat spumetque. *Comitialis* autem dicitur, quod gentiles cum comitorum die cuiquam accidisset, comitia dimittebantur. Erat autem apud Romanos comitorum dies solennis in kalend. Ianuariis. *Mania* ab insania vel furore vocata. Nam Græcorum vetustas furorem *μανία* appellabat, siue à diuinatione, quia diuinare Græcè *μαννύειν* dicitur. *Melancholia* dicta est à nigro felle. Græci enim nigrum *μύκων* vocant, fel autem *χολή* appellant. *Epilepsia* autem in fantasia fit, melancholia in ratione, mania in memoria. *Typhi* sunt frigide febres, quæ abusiue typhi appellantur ab herba quæ nascit in aqua, quæ Latine forma atq; status dicitur. Est enim accessionū reuolutio per statuta temporum interualla. *Reuma* Græcè, Latine eruptio siue fluor appellatur. *Catarus* est fluor reumæ: ingis ex naribus, quæ dum ad fauces venerit *κορυζα* vocatur, dum ad thoracem vel pulmonem *σπυρ* dicitur. *Coriza* est quoties infusa capitis in ossa venenit natium, & præfocationem fecerit eum sternutatione. vnde & coriza nomen accepit. *Branchos* est præfocatio faucium à frigido humore. Græci enim guttur *βραγχος* dicunt, circa quod fauces sunt, quos nos corru-

prè brancia dicimus. *Rauedo* amputatio vocis. Hæc & *arteriasis* vocatur, eod quod vocem raucam & clausam reddat ab arteriarum iniuriis. *Suspirium* nomen sumpsit, quia inspirationis difficultas est, quam Græci *ἀσπυριον* dicunt, id est, suffocationem. *Peripneumonia* à pulmonibus nomen accepit. Est enim pulmonis tumor cum spumarum sanguinearū effusione. *Hæmoptysis*, emissio sanguinis per os, vnde & nomen accepit. *Œmæ* enim sanguis dicitur. *Pthisis* est ulceratio & tumor in pulmonibus qui iuuenibus facilius euenire solet. *Œstis* autem apud Græcos, dicta, quod sit totius corporis consumptio. *Tussis* Græcè ab altitudine vocatur, quod à profundo pectoris veniat, cuius contraria est superior in faucibus vbi vna distillat. *Apostema* à collectione nomen accepit, nam collectiones Græci *ἀποστήματα* vocant. *Εμπίημα* dicta est apostema intrinsecus vel in latere, vel in stomacho eū dolore & febribus, & tussi abundantibus spumis & purulentiis. *ἰκτερίκι* morbus à iccoris passione nomen accepit. Græci enim *ἰκτερίκι* iectur vocant. *Lienosis* à splene vocabulum sumpsit. Græci enim *σπλήν* lien vocant. *Hydrops* nomen sumpsit ab aquoso humore cutis. Nam Græci *ὑδρῶς* aquam vocauerunt, est enim humor subcutaneus cum inflatione turgente & anhelitu fetido. *Nephritis*, à renium languore nomen accepit. Renes enim Græci *νεφρῶδες* dicunt. *Paralysis* dicta à corporis impæfatione: facta ex multa in frigidatione, aut in toto corpore, aut in parte. *Cachexia* nomen sumpsit à corporis iniuria vel malo habitu. *καχεξία* enim Græci malam vexationem vocauerunt. Fit autem hæc passio ex intemperantia ægrotantis, vel curatione medicaminis: aut post ægritudinem tarda resumptio. *Atrophia* nomen accepit à diminutione corporis. Nam Græci nutrimenti cessationem *ἀτροφία* dicunt. Est enim tenuitas corporis ex causis latentibus, & paulatim conualescentibus. *Sarcoma* est superfluum carnis incrementum, quo ultra modum corpora saginantur. Græci enim carnem *σάρκα* vocant. *ὀστέα* vocata à parte corporis quam vexat. Nam vertibulorū ossa quorum summitas iliorum initio terminatur, Græci *ὀστέα* vocant. Fit autem quoties descenderit in recta ossa, & efficitur ibi glutinatio. *Podagram* Græci à retentione pedum dicunt nominatam, & à ferali dolore. Si quidem omne quod immite fuerit, abusiue *ἀγρῆ* ste vocamus. *Arthritis* morbus ab articulo- rum passione vocabulum sumpsit. *Calculus* lapis est qui in vesica fit, vnde & nomen accepit. Gignitur autem ex materia phlegmatica. *Stranguria* dicta est, eod quod stingat vrinarū difficultatem. *Στυργια* iuge desiderium Veneris cum extensione naturalium locorum: dicta passio à Satyris. *Diarrhæa* ingis

ventris curfus sine vomitu: *Dysenteria* est diuifio continuatiōnis, id est, vlceraio intefi-
ni. *As* enim difficultatem fignificat, *enteris*
intefina. Fit autem antecedente fluore, quā
Græci *δυσήντερια* vocant. *Lienteria* dicta, quod
cibum tanquam per lineam intefina nullis
obftantibus facit prolabi. *Colica* paffio nomē
fumpfit ab intefino, quod Græci *κόλον* appel-
lant. *Ragades* dicuntur, eod quod fiflurae funt
rugis collectæ circa orificium. Hæ & hæmor-
roides à fanguinis fluore dictæ. Græci enim
fanguinem *αἷμα* dicunt.

De morbis, qui in fuperficie cutis videntur.
CAP. VIII.

A *Lopelia* est capillorum fluor circumfcri-
ptis pilis fuluis, aeris qualitatem haben-
tibus: vocata hoc nomine à fimilitudine ani-
malis vulpeculæ, quam Græci *ἀλώπηξ* vocāt.
Parotides funt duritiæ vel collectiones, quæ
ex f.ribus vel aliquo alio nafcuntur in au-
rium vicinities: vnde & *μαρτιδία* funt appel-
late. *As* enim Græci auriculam dicunt. *Lentigo*
est veftigia macularum parvula in rotun-
ditatem formata: à fpecie lenticulæ dicta.
Eryfipelas est quam Latini facrum ignem ap-
pellant, id est, execrandum per antiphrasim.
Siquidem in fuperficie rubore flammeo cutes
tubefcunt. Tunc mutuo rubore, quafi ab
igne vicina inuaduntur loca: ita vt etiam feb-
bris excitetur. *Serpedo* est rubor cutis cum pu-
ftularum extantia, & nomen fumpfit à fer-
pento, eod quod ferpit per membra. *Impetigo*
est ficca scabies: prominens à corpore eum
afperitate & rotunditate formæ. Hanc vul-
gus farnam appellat. *Prurigo* vocata à peru-
tendo & ardendo. *Nuxarantia* est paffio qua
per diem vifus patentibus oculis denegatur,
& nocturnis inuentibus tenebris redditur,
aut verâ vicâ (vt plerique volunt) die reddi-
tur, nocte negatur. *Verruca* aliud funt: *Satyriafis*
aliud. *Verruca* fingulatim funt: *satyriafis*
verò illa fortior, ac circa ipfam plures inue-
niuntur. *Scabies* quoque & *lepra* vtraque paf-
fio afperitas cutis cum pruritu atque squa-
matione: fed scabies tenuis afperitas & squa-
matio est. Hinc denique nomen accepit, quæ
ita veluti purgamenta admittat. Nam scabies
quafi squamies. *Lepra* verò cutis afperitas
squammofa lepida herbe fimilis, vnde & no-
men fumpfit: cuius color nunc in nigredinē
vertitur, nunc in alborem, nunc in ruborem.
In corpore hominis ita lepra dignofci: fi va-
riatim inter fanas cutis partes eolor diuerfus
appareat: aut fi ita fe vbique diffundat, vt om-
nia vnus coloris quamuis adulterini fa-
ciat. *Elephantiafis* morbus dicitur ex fimilitu-
dine elephantis: cuius naturaliter dura & afpe-
ra pellis, nomen morbo in hominibus dedit:

quia corporis fuperficiem fimilem facit ele-
phantorum cuti: huc quia ingens paffio est,
ficut animal ipfum ex quo deriuatum ducit
nomen. *Ulcus* Græci appellant à cuiufdam
animalis nomine, quod fit coloris fellei.
Hunc morbum Latini *arcuatum* appellant ad
fimilitudinem cœleftis arcus. *Auriginem* ve-
rò Varro appellari ait à colore auri. *Regium*
autem morbum inde æftimant dictum, quod
vino bono & regalibus cibis citius curetur.
Cancer à fimilitudine maritimi animalis yo-
catum, vulnus fic medici dicunt nullis medi-
camentis fanabile. Aut ergo præcidi debet à
corpore membrum vbi nafcitur, vt aliquan-
tulum viuat: tamen inde mortem quamlibet
tardius affuturam. *Ordeolus* est paruiffima &
purulenta collectio in capillis palpebrarum
conftituta, in medio lata, & ex vtroque con-
ducta, hordei granam fimilans: vnde & no-
men accepit. *Furunculus* est tumor in acutum
furgens dictus, quod ferueat, quafi feruuncu-
lus: vnde & Græci *ἀόγγη* dicitur, quod fit ig-
nitus. *Oscedo* est, in qua infantum ora exul-
cerantur, dicta ex languore oscitantium.
Frenfculi vlcera circa rictum oris: fimilia
his, quæ funt iumentis afperitate frenorum.
Vlcus putredo ipfa: vulnus quod ferro fit
quafi vi vlcus. Et vlcus quod olet quafi olcus.

Puftula est in fuperficie corporis turgida ve-
luti collectio. *Papula* est paruiffima cutis e-
rectio circumfcripta cum rubore: & ideo pa-
pula dicta, quafi pupula ftrimpia. *Sanies* dicta
quod ex fanguine nafcitur: excitato enim ca-
lore vulneris, fanguis in faniem vertitur. Nā
fanies non fit in quocunque loco, nifi vbi fan-
guis aduenit: quia omne quod putrefcit, ni-
fi calidum & humidum fuerit, quod est fan-
guis, putrefieri non potest. Sanies autem &
tabes fibi differunt. Fluere enim fanie viuorū
est, tabe mortuorum. *Cicatrix* est obductio
vulneris, naturalem colorem partibus fer-
uās: dicta quod obducit vulnera & obcecat.

De remedijs & medicaminibus.

CAP. IX.

Medicinæ curatio non est fpernenda.
Meminimus enim & Efaïam Ezechie
languenti aliquid medicinale mandaffe: &
Paulus apoftolus Timotheo modicum vinū
prodeffe dixit. Curatio autem morborum
tribus generibus conftat: *Pharmacica*, quā La-
tini medicamina vocant: *Chirurgica*, quam La-
tini manuum operationem appellant: manus
enim apud Græcos *χειρ* vocatur: *diata*, quam
Latini regulam appellant: est enim obferua-
tio legis & vitæ. Sunt autem omni curatio-
ni fpecies tres: primum genus *diæteticum*: fec-
undum *pharmacæuicum*: tertium *chirurgicum*.
Diata est obferuatio legis & vitæ. *Pharmacæu-*
tica est

tica est medicamentorum curatio. *Chirurgia* est ferramentorum incisio. nam ferro exciduntur quæ medicamentorum non senserint medicinam. Antiquior autem medicina herbis tantum ex succis erat. Talis enim medendi usus cepit: deinde ferro & cæteris medicamentis. Omnis autem curatio aut ex contrariis aut ex similibus adhibetur. Ex contrariis: ut frigidum calido. vel siccum humido. sicut & in homine superbia sanari non potest, nisi humilitate sanetur. Ex similibus vero, sicut ligamentum vel rotundo vulnere rotundum: vel oblongo oblongum apponitur. Ligatura enim ipsa non eadem membris & vulneribus omnibus, sed similis simili coaptatur. quæ duo etiam ipsa adiutoria nominibus suis significant. Nam antidotum Græcè, Latine ex contrario datum dicitur. Contraria enim contrariis medicinæ ratione curantur. At contra ex simili: ut *meos*, quod interpretatur amara: quia gustus eius amarus est. Ex convenienti enim nomen accipit, quia amaritudo amaritudinem morbi solvere solet. Omnia autem medicamenta ex propriis causis habent vocabula. *Hiera* enim dicta quasi diuina. *Arteriaca*, quod apta sunt gutturis meatui, & tumores faucium & arteriarum leniant. *Theriaca* est antidotum serpentinum, quo venena pelluntur, ut pestis peste soluantur. *Cathartica* Græcè, Latine purgatoria dicuntur. *Catapota*, eò quod modicum potetur seu inglutitur. *Diantheon* à succo mortua nomen sumpsit, ex quo conficitur. sicut *diacodion*: quia *καρδια*, id est, ex papauere fit. sicut *diaspermaton*: quia ex seminibus componitur. *Electuarium* vocatum, eò quod molle sorbeatur. *Troiscos* dictus, quia in modum rotule deformatur. *σφύρα* enim Græcè rota dicitur. *Collyria* Latinum sonat, quod vitia oculorum detergant, *Epithema*, eò quod supponatur, aliis adiutoriis præcedentibus. *Cataplasma*, eò quod inductio sola sit. *Emplastrum*, eò quod inducatur. *Malagma*, eò quod sine igne maceretur & comprehendatur. *Enema* Græcè, Latine relaxatio dicitur. *Pressaria* dicta quod intus iniunguntur. Medicinam instrumentorum Chirō quidam Græcus inuenit. inde pingitur dimidia parte homo: dimidia equus. dictus autem Chirō *δὲν αὐ χερσὶν ὀδῶν*, quia Chirurgus fuisse dicitur: vnde appellatus. Criticos dies medici vocant, quibus, ut credo, ex iudicio infirmitatis illud nomen impositum est. quod quasi iudicent hominem, & sententia sua aut puniant aut liberent.

De libris medicinalibus. CAP. X.

Aphorismus est sermo brevis, integrum sensum propositæ rei scribens. Prognostica prævisio ægritudinum, à prænocendo vocata.

Oportet enim medicum & præterita agnoscere, & præsentia scire, & futura prævidere. *Dynamia*, potentia herbarum & vis & possibilitas. Nam in herbarum cura vis ipsa *δυναμις* dicitur. vnde & *δυναμεια* nuncupatur, ubi corum medicinæ scribuntur. *Botanicum* herbarium dicitur, quod ibi herbarum notentur.

De instrumentis Medicorum. CAP. XI.

Enchiridion dictum, quod manu astringatur, dum plurima contineat ferramenta. *χῆρ* enim Græcè manus vocatur. *Phlebotomū* ab incisione vocatum. Nam incisio Latine, Græcè *τομή* dicitur. *Similaria*, *anglistrum*, *Spatoelegma*, quæ à Latinis à similitudine cucurbitæ, à suspitio *ventosa* vocatur. Denique animata spiritu per igniculum, dehinc præciso corpori superposita omne quod inter cutem vel altius æstuat, siue humorem, siue sanguinem, vocat in superficiem gliscere. *Pisa* à pinis feminibus & testendis. Hinc & *pigmenta*, eò quod in pila & pilo aguntur quasi pigmenta. Est enim *pila* vas concauum & medicorum aptum vsui, in qua proprie *ptisanæ* fieri & pigmenta concidi solent. Varro autem refert *Pilumnium* quendam in Italia fuisse, qui pinendis præfuit aruis: vnde & *pilumni* & *pistores*. Ab hoc ergo pilum & pilam inuenta, quibus far pinitur, & ex eius nomine ita appellata. *Pilum* autem est vnde contunditur quicquid in pila mittitur. *Mortarium*, quod ibi iam femina in puluerem redacta & mortua condiantur. *Citicula* est, in qua circumducta collyria resoluuntur. erit enim lenis. Nam aspera frangi potius quam resolui collyrium facit.

De odoribus & unguentis. CAP. XII.

Odor vocatus ab aere. *Thymiana* lingua Græca vocatur, quod sit odorabile. Nam timos dicitur flos qui odorem refert. de quo Virgilius: redolentque timo flagrantia mella. *Incensum* dictum: quia igne consumitur dum offertur. *Tetraidos* formulæ incensi in longitudinem porrectæ, quæ sunt ex quatuor pigmentis. Quatuor enim Græcè *τετραεις*, formula *ἑίδε* dicitur. *Stacte* est incensum quod ex pressura manat, dictum à Græcis *δρόσος ἁλάζου*, quod est manare & distillare. *Mirobalanum*: quia fit ex glande odorata. de quo Horatius: Et pressa tuis balanis capillis. *Unguentum* verò est omne quod ex communi oleo confectum, aliarum specierum cōmixtione augetur, odoris iocunditatem sumens, & longius redolens. *Unguenta* autem quedam dicitur à locis ut telinum. cuius Iulius Cæsar meminit, dicens: Corpus suavi telino unguimus. Hoc conficiebatur in insula Delo, quæ est v-

na ex Cycladibus. Sunt & quedam ab inuētorum nomine, vt *amaracium*. Nam quidam tradunt regium quendam puerum Amaracū nomine quamplura vnguentorum genera ferentem, casu prolapsū esse, & maiorem ex commixtione odorē creasse. Vnde nunc optima vnguenta amaracina dicuntur: sunt autē ex genere florum. Item quæ à materiæ suæ qualitate dicuntur: vt *rosaceum* à rosa: *cyprinū* à florē Cypri: quæ proinde & propriæ materiæ odorem referunt. Ex his quædam simplicia vnguenta sunt, quæ vna tantū specie existunt: vnde & sui nominis referunt odoratum, vt *anethinum*: est enim syncerum ex oleo & aneto tantum. Composita autem sunt quæ pluribus admixtis fiunt: vnde & nominis sui odorem non habent: quia obtinentibus aliis quæ admiscuntur, incertum odorem ducunt: vt *cerotum*, *calesticum*, *marciatum*.

De initio Medicina. CAP. XIII.

Quæritur à quibusdam, quare inter ceteras artes liberales ars Medicinæ nō cōtineatur. Propterea, quia illæ singulares continent causas: ista verò omnium. Nam & Gram-

maticam medicus scire iubetur, vt intelligere vel exponere possit quæ legit. similiter & Rhetoricam, vt veracibus argumentis valeat diffinire quæ tractat: necnō & *Dialecticam* propter infirmitatū causas ratione adhibita perscrutandas atque curandas. Sic & *Arithmeticam* propter numerum horarum in accessionibus, & periodis dierum: non aliter & *Geometriam* propter qualitates regionum, & locorum situs: in quibus doceat, quid quisque obseruare debeat. Porro *Musica incognita illi non erit*, nā multa sunt quæ in Græcis hominibus per hanc disciplinam facta leguntur: sicut habetur de Dauid, qui à spiritu immundo Saulem arte modulationis eripuit. Asclepiades quoque medicus Phreneticum quendam per symphoniā pristinæ sanitati restituit. Postremò & *Astronomiam notam habebit*, per quam contēpletur rationem astrozum & mutationem temporum. nam sicut ait quidam medicorū, cum ipsorum qualitibus & nostra corpora cōmutantur, hinc est quod Medicina secundā Philosophia dicitur. Vtraque enim disciplina totum sibi hominem vendicat. Nam sicut per illā anima, ita per hāc corpus curatur.

ISIDORI HISPANENSIS EPISCOPI ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM.

LIBER V.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 De authoribus legum.	30 14 Quid responsa prudentium.
2 De legibus diuinis & humanis.	15 De legibus consularibus & tribunicis.
3 Quid differunt inter se ius, leges, & mores.	16 De lege Satyra.
4 Quid sit ius naturale.	17 De legibus Rhodiis.
5 Quid ius civile.	18 De privilegiis.
6 Quid ius gentium.	19 Quid possit lex.
7 Quid ius militare.	20 Quare facta est lex.
8 Quid sit ius publicum.	21 Qualis debeat fieri lex.
9 Quid sit ius Quiritium.	22 De causis.
10 Quid lex.	23 De testibus.
11 Quid scita plebium.	40 24 De instrumentis legalibus.
12 Quid senatus consultum.	25 De rebus.
13 Quid constitutio & edictum.	26 De criminibus in lege conscriptis.
	27 De pœnis in legibus constitutis.

De authoribus legum. CAP. I.

MOTSES genti Hebræicæ primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit. *Foroneus* rex Græcis primus legis iudiciāq; constituit. *Mercurius Trismegistus* primus leges Ægyptiis tradidit. *Solon* primus leges Athe-

nienſibus dedit. *Lycurgus* primus Lacedæmonii iura legum ex Apollinis autoritate conſinxit. *Numa Pompilius* qui Romulo ſucceſſit in regno, primus leges Romanis edidit: deinde cum populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, *Decem-viros* legibus ſcribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinum ſermonem tranſlatas.